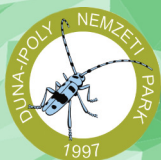

VI. Országos Lepkésztalálkozó

Program és összefoglalók

2020. augusztus 14-16.

VI. Országos Lepkés Találkozó

Program

augusztus 14. (péntek)

13:00-14:00	Regisztráció
14:00-14:20	Köszöntők, a találkozó megnyitása
14:20-14:50	Peregovits László, Győri Gabriella, Tar Dávid, Márton Lilla, Szabadfalvi András, Körösi Ádám, Vadász Csaba: <i>A Kunpeszérei-erdő díszes tarkalepke állományának ökológiai vizsgálata</i>
14:50-15:10	Győri Gabriella: <i>A díszes tarkalepke kunpeszérei állománya</i>
15:10-15:30	Scherer Zoltán, Horváth Bálint, Szentirmai István, Faragó Ádám: <i>A lápi tarkalepke helyzete az Őrségi Nemzeti Parkban</i>
15:30-16:00	Kávészünet
16:00-16:20	Juhász Edit, Górh Ádám, Bali Daniella, Kerékgyártó Fanni, Katona Gergely, Véghvári Zsolt: <i>Bogáncslepke monitorozás- Citizen Science</i>
16:20-16:40	Gönye Zsuzsanna, Sándor András, Szentirmai István: <i>A Lepke-háló Citizen Science program tapasztalatai - Önkéntesekkel a természetért!</i>
16:40-17:00	Szabadfalvi András: <i>Karanténlepkészet - Magyar Lepkemonitoring Hálózat 2020</i>
17:00-17:05	Tóth Marietta: <i>Pesterzsébet lepkefaunája</i> (poszter)
17:05-17:10	Morvai Edina, Ábrám Örs, Bíró Csaba, Szabadfalvi András: <i>Nappali lepkék faunisztikai felmérése transzektes monitoring módszerrel a Kolon-tónál</i> (poszter)
17:10-17:30	Faragó Ádám, Pál Attila: <i>lepkeszet.hu - az SZJMLE interaktív honlapja</i>
18:00-19:00	Vacsora
20:00-	Közös éjszakai lepkemegfigyelés a Nagy-Hideg-hegyen több lámpával a hegylábától a gerincig

VI. Országos Lepkésztalálkozó

augusztus 15. (szombat)

8:00-9:00	Reggeli
09:30-09:50	Varga Szabolcs: <i>Nappali és éjszakai lepkemonitorozás a Balatonfüredi erdő területén</i>
9:50-10:10	Bekő Tamás: <i>A nagy színjátszólepke (Apatura iris) és a gyászlepke (Nymphalis antiopa) kutatása és fotózása az Őrségi Nemzeti Park területén, 2020. június-július</i>
10:10-10:30	Ambrus András, Patalenszki Adrienn, Kemencei Zita, Sulyán Péter Gábor: <i>A Központi KEHOP módszertani fejlesztések az NBmR-ben</i>
10:30-10:50	Dombi Orsolya: <i>Nem csak a pohók szomjas - avagy hogyan isznak a hernyók</i>
10:50-11:20	Kávészünet
11:20-11:40	Bálint Zsolt, Katona Gergely: <i>Trianoni pillangóveszteségek gyűjteménye</i>
12:00-13:00	Ebéd
13:30-18:00	Terepi program: Nappali lepke felmérési módszerek kipróbálása és összehasonlítása Király-réten
18:00-19:00	Vacsora
20:00-	Közös éjszakai lepkemegfigyelés Király-réten többféle fényforrás használatával és összehasonlításával

augusztus 16. (vasárnap)

8:00-9:00	Reggeli
9:30-13:00	Terepi program a Debegiő-hegy Natura 2000 területre

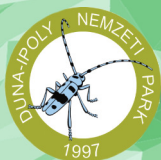

VI. Országos Lepkésztalálkozó

A prezentációk összefoglalói

*Az összefoglalók esetében sem szakmai sem nyelvi lektorálás nem történt,
azok tartalmáért a szerzők felelősek.*

A Peszéri-erdő díszes tarkalepke állományának ökológiai vizsgálata

Peregovits László, Győri Gabriella, Szabadfalvi András, Helman Bálint, Tar Dávid, Márton Lilla, Kőrösi Ádám, Vadász Csaba

Vizsgálatainkat „A meszes homoki erdőssztyepp-komplex ökoszisztéma szolgáltatásainak helyreállítása a Peszéri-erdőben” LIFE projekt keretében, részben a KNPI és a Szalkay József Magyar Lepkészeti Egyesület / Magyar Lepkemonitoring Hálózat támogatásával folytattuk. A projekt fő célja a NATURA 2000 fenntartási célok teljesítését fenyegető, legjelentősebb helyi veszélyeztető tényezők felszámolása, elsősorban az inváziós fajok visszaszorítása, a kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok kiterjedésének növelése és természetvédelmi helyzetének javítása, valamint a fokozottan védett állatfajok populációinak megerősítése és élőhelyeinek növelése.

Az idei évet, a tavalyi elővizsgálatinál nagyobb intenzitás jellemezte, 2 helyett többnyire napi 3–4 fő mintavételezett. Imágótérképezést, jelölés-visszafogást, tojáscsomó számlálást, hernyófészek és áttelelő hernyók keresését, valamint nappali lepke transzektnenti mintavételezéseket végeztünk.

A térképezés igazolta, hogy az imágók a Peszéri-erdő legnagyobb részén, s a környező erdőfolt-maradványokban is előfordulnak.

A repülési idő kezdete után a rajzás végéig (2020. május 2–június 6.) 24 alkalommal végeztünk jelölés-visszafogásos mintavételt. Összesen 2.435 (1.888 hím és 547 nőtény) egyedet jelöltünk meg. A visszafogási események száma: 320 (277 hím (14,7%), 43 nőtény (7,9%)), volt, mindkét érték többszöröse a tavalyinak, bár még mindig alacsonynak mondható.

A jelölés-visszafogással párhuzamosan, naponta transzektnenti nappali lepke mintavételezés is történt, egyrészt a fajspektrum felmérésére, valamint az *E. maturna* ezzel a módszerrel való állománybecslése céljából.

Az idei tavasz nagyon száraz volt a tavalyihoz képest, valamint egy késői fagy jelentősen visszavetette számos növényfaj fejlődését. Ennek tudható be, hogy az imágók mozgásmintázata és a nektárforrás használata mennyire különbözött a két évben, mely mutatja ezek függőségét az adott évi időjárástól.

Mindkét év adatai azt igazolták, hogy a Peszéri-erdőben a díszes tarkalepke túlnyomó részben a fagyalt használja elsődleges tápnövényként. Tavaly 27, idén 48 tojáscsomó adatait felvételeztük. Először a fagyalokon kerestük a hernyófészkeket, majd 3 mintavételi során az előzőekben felmért kőrös állományt néztük át. Összesen 64 fészkek került elő, ebből 34 fészkek volt, amit előtte nem jegyeztünk fel tojáscsomó formájában, tavaly 27 tojáscsomóból 16 esetben találtuk meg a fészkeket is, 13 további került még elő. Magyar kőrösen mindkét évben csak 4-4 hernyófészket találtunk.

2020 áprilisában találtunk 2 áttelelő *E. maturna* hernyót, egyikük *Veronica hederifolia*-t fogyasztott.

A lápi tarkalepke (*Euphydryas aurinia*) helyzete az Őrségi Nemzeti Parkban

Horváth Bálint, Scherer Zoltán, Faragó Ádám, Szentirmai István

A lápi tarkalepkét lokális előfordulású, de többfelé is megtalálható fajként tartották számon az Őrségben. Ugyanakkor a szomszédos Goričko Naturpark területén már hosszabb ideje csökken az állományok száma és mérete. A két régió együttműködése során 2018-ban ökológiai folyosók tervezése vette kezdetét a szlovén populációk megsegítése céljából, amely első fázisa a hazai populációk helyzetének felülvizsgálata volt. Az eredmények igen erős állománycsökkenést mutattak, számos korábbi előfordulási helyéről eltűnt a faj, vagy kritikusan lecsökkent az állománya. Az ökológiai folyosók tervezésének legfőbb célja így az lett, hogy segítsük a még meglévő Őrségi populációk fennmaradását és lehetőségeket keressünk a korábbi élőhelyek újra népesítésére. Az elmúlt években több alkalommal ellenőriztük a korábbi előfordulási helyeket, mind az imágó, mind a hernyófészkek tekintetében. Jelenleg két stabil állományát tartjuk számon a fajnak, a Gödörházi-lápréten és Orfaluban. Ezeken a területeken 2020-ban jelölés-visszafogás vizsgálatot végeztünk az aktuális populációméret becslése, a lepke élőhelyhasználatának vizsgálata és a terjedési képesség vizsgálata céljából. A georeferált adatok jól ábrázolták azokat a gócterületeket, melyeket a lepkék preferálnak. Ezekről az élőhelyfoltokról azonban csak igen kis távolságra repülnek el, még a szomszédos, alkalmasnak tűnő, vagy korábban benépesített területeket sem használják. A faj erősen lokális élőhelyhasználata még nem tisztázott, jelenleg több okot tartunk számon: (i) az adott élőhely annyira optimális a lápi tarkalepke számára, hogy nem vándorol el új szaporodási helyeket keresni; (ii) az élőhelykezelések jelenleg ismeretlen hatása okozta az állományok csökkenését (és fennmaradását); (iii) a klímaváltozás hatására változik a faj állomány nagysága; (iv) a populációk természetes fluktuációjának következménye a helyenként erősen lecsökkent állomány nagyság; (v) a 2009-2010-ben tapasztalt szélesebb elterjedést a faj lokális expanziója során tapasztaltuk. Mivel mindegyik feltételezéshez pro és kontra érveket tudunk felsorolni, előadásunk egyik célja, hogy ötleteket gyűjtsünk a visszaszorulás okairól. További célunk, hogy megvitassuk az Őrségi élőhelyek növelésének és összekapcsolásának lehetőségeit.

Bogáncslepke monitorozás- Citizen Science

Juhász Edit, Górh Ádám, Bali Daniella, Kerékgártó Fanni, Katona Gergely, Végvári Zsolt

Korábbi munkáinkra alapozva tavasszal elindítottuk a bogáncslepke (*Vanessa cardui*) vonulását monitorozó programot (Bogáncslepke-Citizen Science), melynek célja magyarországi előfordulási adatok hosszútávú gyűjtése a lepkéről március és november között. A Citizen Science programot a már jól működő spanyol mintára, a Worldwide Painted Lady Migration Project alapján alakítottuk ki, mert így az adatbázisok nemzetközi összekapcsolása megvalósítható.

A bogáncslepke Magyarország egyik gyakori, szaporodó és vonuló lepkefaja. Ismert vonulási útvonala Afrikának a Szaharától délre eső régióitól egészen Észak-Európáig terjed. Egy évben több nemzedéke is van hazánkban, ezért koratavasztól őszig szinte bármikor találkozhatunk vele. Tápnövényei közismertek, gyakoriak, széles körben elterjedtek, elsősorban bogáncs, aszat és csalán fajok. A lepke és hernyója könnyen felismerhető, más fajokkal nehezen összetéveszthető. Éppen ezért a bogáncslepke kiválóan alkalmas a vonulás hosszú távú vizsgálatára közösségi önkéntesek bevonásával.

A klímaváltozás hatásainak megfigyelésére hosszú távú adatgyűjtés szükséges, amely ezzel a programmal országos szinten megoldható. A monitorozó rendszer kialakítására a korábbi vizsgálataink eredményire alapozva nagy szükség van, mert az eddigi elemzéseinkből kiderült, hogy tavasszal egyre több lepke érkezik hozzánk. Ráadásul a szervezett hosszabb távú monitorozás adatai választ adhatnak arra, hogy a klímaváltozás miatt alkalmasak-e vagy alkalmasak lesznek-e a körülmények az áttelelésükre Magyarországon, amire már vannak utaló jelek.

A bogáncslepke kiváló modellfaja a rovarok kevésbé ismert vonulási stratégiáit célzó vizsgálatoknak, mely veszélyeztetett, vonuló rovarfajok védelméhez szolgáltathat lényeges információkat. Ráadásul a több nemzedék váltása során megtett vonulási ciklusok a rovarvonulás evolúciós hátterét is segíthetnek felderíteni, így az önkéntesek egy szép lepkefaj vizsgálata mellett inspiratív nemzetközi kutatói környezetbe is bekerülhetnek, ami fontos lehet érdeklődő, tehetséges fiatalok pályaaorientációs stratégiájában.

A Lepke-háló Citizen Science program tapasztalatai - Önkéntesekkel a természetért!

Szentirmai István, Sándor András, Gönye Zsuzsanna

A civil lakosság részvétele a természetvédelemben Nyugat-Európában több évtizedes hagyományokkal rendelkezik és egyre inkább előtérbe kerül hazánkban is. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság úttörőként kezdte el a lakosság bevonását a természetvédelmi munkába. Elindította a Lepke-háló programot melynek elsődleges célja a természetvédelmi önkéntesség fejlesztése. A 2017 óta futó program a nappali lepkék adatainak gyűjtésén keresztül próbálja Vas megye szerte a diákokat és felnőtteket egyaránt bevonni a lepkék megőrzésébe. Az önkéntesek csatlakozásukat követően képzéseken vehettek részt terepen és elméletben egyaránt. Kitanulhatták a lepkék határozásának és felmérésének minden csínját-bínját. Biztosítottuk számukra a szükséges felszereléseket: lepkehálót és lepkehatározó könyvet. Okostelefonos alkalmazást fejlesztettünk számukra, hogy az adatokat a lehető legkényelmesebben és a legjobb minőségben gyűjthessék. Az önkéntesek ezt követően a lakóhelyük környéki élőhelyeket járták be rendszeresen és felfedezhették az ottani lepkevilágot. Az elkötelezett lepkészek egységes ruházatot is kaptak és évente találkozót szerveztünk a számukra. A program az elindulása óta eltelt két év alatt hatalmas előrelépést tett a Citizen Science kezdeményezések elterjesztésében jó példával előljárva.

- 11 középiskolás és 13 felnőtt önkéntes csatlakozott be a Vas megyei lepkefelmérésekbe
- 212 foci pályányi terület lepkevilágát tártuk fel az önkéntesek segítségével
- 78 nappali lepkefaj, 2423 egyedéről kerültek adatok az adatbázisunkba
- 27 védett lepkefaj újabb előfordulásait ismertünk meg, így megvédhetjük élőhelyüket

A Lepke-háló projekt zárásaként decemberben műhelytalálkozót szerveztünk, hogy a természetvédelmi önkéntesség intézményét népszerűsítsük és átadjuk tapasztalatainkat. A találkozón hazai nemzeti park igazgatóságok munkatársai, civil természetvédelmi szervezetek képviselői és önkéntesszervezetek vettek részt. Az Igazgatóságon egy új kiállítás is nyílt ezen alkalomból: a tárlat interaktív formában színes, nagy méretű és élethű makettekkel mutatja be a lepkék világát, természetvédelmi szerepét és a rájuk irányuló felmérések módszertanát. A német partnerszervezetekkel tovább építettük a meglévő jó kapcsolatot. A program keretében lezajlott tanulmányutak, szakmai találkozók lehetőséget adtak az együttműködés kereteinek kidolgozására, módszertani kérdések egyeztetésére.

A Lepke-háló projektnek köszönhetően 151 hektárral nőtt a nappali lepkék tekintetében felmért területek kiterjedése Vas megyében. Önkénteseink a projekt futamideje alatt összesen 78 faj 2423 egyedét azonosították és fotózták le. Eközül 27 faj volt védett, amiből 3 Natura2000-es jelölőfajnak is minősül. Ezek között szerepel a projekt két célfaja, a vérfű hangyaboglárka és a nagy tűzlepke is.

Pesterzsébet lepkefaunája (poszter)

Tóth Marietta

Budapest XX. kerületének zöld menedékei az Újtelepi Parkerdő és Gubacsi-pusztá. Ezek szabadidős, vagy oktatási céllal látogatott területek; szakmai szempontból védelemre érdemes élőhely-mozaikok. Az utóbbi években számos természeti érték került a helyszínen bemutatásra. Jelen plakát a lepkefaunából és a jellemző növénytakaróból ad ízelítőt.

Nappali lepkék faunisztikai felmérése és monitoringja transzektes mintavétellel a Kolon-tónál

Morvai Edina, Ábrám Örs, Biró Csaba, Szabadfalvi András

A Kiskunsági Nemzeti Park Kolon-tavi törzsterületén 2016 óta vizsgáljuk a Bikatorok nappalilepke-faunáját. A közel 100 hektáros mintaterületen a homoki borókás nyárasok és nyílt homokpusztagyepek jellemzőek. A terület nappalilepke-faunájáról részletes előzetes információk nem voltak fellelhetők, csak az 1986-ban készült, a KNP faunáját bemutató könyv és a 2009-ben írt Kolon-tavi kezelési terv adatai álltak rendelkezésünkre. A mintaterület kiválasztásánál a különleges élőhelyen várható értékes rovarvilágot és az adathiányosságot is figyelembe vettük.

A kijelölt 700 méter hosszú transzekt-nyomvonalat minden évben április elejétől szeptember végéig, az időjárástól függően, 7-10 napos rendszerességgel jártuk le a Magyar Lepkemonitoring Hálózat transzektes vizsgálatokra alkotott módszertana alapján. Az eredmények kiértékelése során vizsgáltuk az egyed- és fajszámok alakulását, a fajok diverzitását és egyenletességét, illetve a domimanciaviszonyokat. Évente több alkalommal végeztünk éjszakai mintavételt is személyes lámpázás és élvefogó vödörccsapdák használatával, így adatsoraink éjszakailepke-fajlistával is bővültek.

Az eddigi felmérések során összesen 30 nappali nagylepkefaj 746 egyedét észleltük, köztük számos védett fajt. Ez utóbbiak közül kiemelendő a homoki szemeslepke (*Hipparchia statilinus*) és a homoki ökörszemlepke (*Hyponphele lupina*).

A transzektes monitoring vizsgálat során adatbázist hoztunk létre a Bikatorok nappali lepke faunájáról, mely integrálásra került a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság biotikai adatbázisába, illetve felhasználásra került a terület természetvédelmi kezelési tervének 2019-es revideálásakor. Az elmúlt években több Kolon-tavi természetismereti foglalkozás és ökoturisztikai program fő témája a nappali és éjszakai lepkék, és ezek felmérési módszerei voltak, bemutatva e fajok életmódját és jelentőségét az ökoszisztémában

A Szalkay József Magyar Lepkészeti Egyesület (SZJMLE) elkötelezte magát, hogy egy kizárólag lepkékkel foglalkozó színes, interaktív honlapot hozzon létre, mely egy helyen biztosít lehetőséget művészi fotók megosztására, a legkülönbébb lepkés topikok fórumszerű használatára, terepi adatok feltöltésére, és még sok minden egyéb másra is, amire egy interneten böngésző lepkésznek, lepkék iránt érdeklődőnek szüksége lehet. Az alapötlet egyáltalán nem újszerű, hiszen a madarak és a madarászat terén már régóta létező, jól kiforrott struktúra átültetéséről van szó. Ami pedig a madaraknál működik, miért ne működne a lepkéknél is? Látogass el hozzánk a lepkeszet.hu-ra, melynek használatával Te is hozzájárulhatsz a magyarországi lepkészet népszerűsítéséhez és a lepkészek elismertségéhez.

Lepkemonitorozási eredmények a balatonfüredi erdőből

Varga Szabolcs

Az elmúlt évek változékony időjárásának hatását mutatom be néhány nappali lepkefaj állományváltozásán keresztül, amire a balatonfüredi erdőben történő több éves lepkemonitorozás alapján jutottam. Vizsgálataim szerint bizonyos fajoknál jelentős állománycsökkenés (pl. a *Pieris ergane* esetében), míg másoknál (pl. *Neptis sappho*, *Nymphalis polychloros*) bővülés tapasztalható a vizsgált területen. A Natura 2000 fajok esetében érdemi változást nem tapasztaltam, bár az *Euphydryas maturna* állományában némi csökkenést érzékeltem. Az elmúlt években számos ritka lepkefajt sikerült kimutatni a Balatonfüredi erdőben. Ilyen pl. a *Dioszeghyana schmidtii* is, amely a terület cseres-tölgyes erdeiben igen gyakorivá vált. Emellett érdemes még kiemelni az *Orbona fragariae*-t, *Lithophane semibrunnea*-t, *Pabulatrix pabulatricula*-t és a *Paraboarmia viertlii*-t az értékes fajok közül. A terület egyik különleges faja a *Rileyiana fovea*, amely az egyik leggyakoribb éjjeli lepkének bizonyult 2019-ben. Az imágókat október elejétől november közepéig észleltem nagy számban. Terjedését minden bizonnyal elősegíti a felmelegedés és az első fagyos őszi napok eltolódása.

A nagy színjátszólepke (*Apatura iris*) és a gyászlepke (*Nymphalis antiopa*) kutatása és fotózása az Őrségi Nemzeti Park területén 2020. június–július

Bekő Tamás

A Nyugat-Dunántúl Őrségi faunaterületének ritka és természetvédelmi oltalom alatt álló nappali lepkéi közül is kiemelkedik két pazar szépségű faj: a nagy színjátszólepke és a gyászlepke.

A 20. században még országszerte elterjedt állományaik az elmúlt évtizedekben erősen összezsugorodtak, napjainkra pedig elsősorban hazánk hegyvidéki területire és az Alpok lábára lokalizálódtak. E fajok élettani és morfológiai szempontból ugyan eltérnek egymástól, élőhelyük és táplálkozási szokásaik azonban megegyeznek. Mindkettő a sajátos mikroklímájú üde patakvölgyek és erdőszegélyek lakója, ahol nyáron erdei utak mentén, a nedves talajon szívogatva találkozhatunk velük. Ez utóbbi viselkedésük tette lehetővé, hogy az amúgy rejtőzködő és többnyire a lombkoronaszinten tartózkodó lepkéket tanulmányozhassam, és elterjedésüket feltérképezve kutatásokat végezzek az Őrségi Nemzeti Park területén.

A transzekt jellegű vizsgálatokat 2020 nyarán két, egymástól 3 km-re fekvő élőhelyen, a szalafői fokozottan védett erdőrezervátumot átszelő erdészeti út 5 km-es szakaszán, és az Orfalu-Farkasfa községeket összekötő, részben védett, illetve fokozottan védett természeti területeken fekvő közút 5 km-es szakaszán végeztem. A kitűzött időszak – június 19-től július 21-ig tartó – periódusán belül változó időpontokban, 17-szer került sor területbejárásra és állományfelmérésre. Ez alkalmak során 12 esetben mindkét útvonalat két-három ízben, zömében gépjárművel lassú menetben, részben pedig gyalogszerrel ellenőriztem. A terepen eltöltött idő így meghaladta a 100 órát, a vizsgálati területen és annak körzetében pedig több mint 1000 kilométernyi utat tettem meg. Mivel a monitoring célját a tudományos kíváncsiságon túl a lepkék fotózása is képezte, egy-egy példánynál hosszabb időt eltöltve, lehetőség nyílt a célfajok alaposabb megfigyelésére is.

A prezentációm során fényképes beszámolót tartok a kutatási régióban észlelt nagy színjátszólepke és gyászlepke populációk jelenlegi helyzetéről, a munkavégzés eredményéről és tapasztalatairól, valamint kérdéseket vetek fel egy jövőbeni, szélesebb körű állományfelmérés és védelmi projekt lehetőségeiről.

A Központi KEHOP módszertani fejlesztések az NBmR-ben

Ambrus András, Patalenszki Adrienn, Kemencei Zita, Sulyán Péter Gábor

"A közösségi jelentőségű természeti értékek hosszútávú megőrzését és fejlesztését, valamint az EU Biológiai Sokféleség Stratégia 2020 célkitűzéseinek hazai szintű megvalósítását megalapozó stratégiai vizsgálatok" (KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001) elnevezésű projekt (röviden: Központi KEHOP) közvetlen kimenetei között igen fontos célként szerepelt az, hogy a kutatások során olyan új, módszertani fejlesztések is történjenek, melyek a későbbiekben a gyakorlatba átültetve a korábbinál jobb, megbízhatóbb információk, adatok megszerzését teszik lehetővé.

Számos más - főleg előfordulási adat és ökológiai jellegű - eredmény mellett, a projekt során került kipróbálásra egy, a lepkék mennyiségi felmérésére irányuló mintavételi módszer. Ennek célja az volt, hogy a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (nappali) lepke monitoring programjának mennyiségi felmérési módszerei között szereplő, Bailey-féle hármasmegfogás (triple catch) mintavételi és becslési módszer, valamint a teljes rajzási időszakot lefedő, intenzív jelölés-visszafogás módszer között, egy ráfordításban és megbízhatóságban is elfogadható kompromisszumos megoldást kínáljon az abszolút populációméret becslésére. A módszer - noha alkalmazása esetenként nagy körültekintést igényel - már bevezetésre került az NBmR nappali lepke monitoring programjába, dupla, illetve tripla triple catch módszer néven, melynek bemutatására fókuszál jelen előadás.

Nem csak a pohók szomjas - avagy a hernyók ivási viselkedése

Dombi Orsolya

Az köztudott, hiszen még az egyszeri kiránduló is gyakran találkozik vele, hogy a lepkék előszeretettel szívogatják a nedvességet és az oldott ásványi anyagokat pocsolyák környékén, ürülékeken és komposztdombokon. A hernyók vízfogyasztása tekintetében viszont mai napig ellentmondásos a szakirodalom. Tény, hogy nem minden hernyó iszik közvetlenül vízből, és sok fajnak elegendő a tápnövénnel együtt vagy a levegőből felvett nedvesség, de sok fajnak többre is szüksége van. Isznak közvetlenül vízcseppeket, "nyalogatnak" vizes felületeket vagy megrágnak vizes növényeket, sőt akár kannibalizmushoz is folyamodhatnak. Ha a hernyó nem jut elég nedvességhez, kiszáradhat és elpusztulhat, vagy később beleszárad a bábba, és a lepke nem tud kikelni. Saját tapasztalataim alapján elmondhatom, hogy leginkább a sűrű szőrű, valamint a száraz növényi részeket fogyasztó fajok hernyóinak van szüksége direkt vízfelvételre. Annak ismerete, hogy egy faj hernyója milyen formában igényli a vizet, fontos tudnivaló a mesterséges tartás során, valamint magyarázatot adhat egyes fajok élőhelyválasztására és egyéb viselkedési jelenségeire is. A téma vizsgálata közben ötlött fel bennem, hogy ez talán segíthet azokat az eseteket is megmagyarázni, amikor több nagyon hasonló, tökéletesnek tűnő élőhely közül, egy faj csak az egyiket választja és akár a betelepítés sem sikeres. Ilyenkor talán kulcstényező lehet az adott élőhelyen fellelhető közvetlen vízforrás, mint a például a reggeli harmat vagy a csapadék és az, hogy az mennyi ideig marad a hernyó közvetlen közelében elérhető. Hernyók tartásakor minden fajnál párásítok, az általam „szomjasnak” ismert fajoknál nagyobb mértékben, és meg lehet figyelni az azonnali aktív vízcseppkeresést, így valószínűnek tartom, hogy ezeknél a fajoknál a hasonló viselkedés a természetben is mindennapi lehet. Tehát mindenképpen fontos tényezőnek tartom a fajok hernyóállapotú vízigényét nem csak tartáskor, hanem akkor is, amikor egy faj védelmét, be vagy visszatelepítését vagy a hozzá tartozó élőhelykezelést tervezzük.

Trianoni pillangóveszteségek gyűjteménye

Bálint Zsolt, Katona Gergely

Magyarország ezer év alatt azonosult a Kárpát-medence területével. Ez egy természetes határokon alapuló életföldrajzi egység, ami a Duna és Tisza alakította Pannon-síkságtól és a középhegységeken át a Kárpátok fenyves és havasi régióinak legváltozatosabb élőhelyeit öleli át. A trianoni események után a „magyar” jelző politikai színezetet kapott. Ennek egyik következménye az, hogy lepkészeink gondolkodása is többnyire mesterséges határok között mozog. Így születnek a különböző „országos” fajlisták, határozókönyvek, amelyek fajösszetételét a politikai széljárás határozza meg. Jól példázza ezt a Kárpát-medence „magyar” lepkefaunája. A Pillangóalakúak (Papilionoidea) családsorozatát képviselő fajok egy ötöde került a politikai határokon túlra. Ezek legtöbbje a mai magyar lepkész szemében különleges, sosem látott nappali lepke. Előadásunkban az egyes élőhelytípusok „pillangóveszteségeit” mutatjuk be dióhéjban, múzeumi példányok segítségével. Az élőhelyeket archív képek segítségével szemléltetjük. Kis összeállításunk célja rámutatni a Kárpát-medence lepkefaunájának sokszínűségére, és arra ösztönözni a lepkészeinket, hogy alaposabban megismerjék a különböző „magyar” élőhely típusok lepkefaunáját.

Lápok: Áfonya boglárka (*Vacuinina optilete*); Fellápi csillér (*Boloria aquilonaris*); Lápi lángszinér (*Lycaena helle*); Lápi szénanimfa (*Coenonympha hero*); Mocsári szénanimfa (*Coenonympha tullia*); Titánia csillér (*Clossiana titania*); Tőzeg surán (*Colias palaeno*).

Balkáni hatású erdőségek: Balkáni özöndék (*Pieris meridionalis*); Égei szöglenc (*Polygonia egea*); Herkulesi szerecsen (*Erebia (medusa) psodea*); Keleti szemdész (*Hipparchia syriaca*); Kormos szemdész (*Satyrus ferula*); Orosz szénanimfa (*Coenonympha leander*); Ottomán suhanka (*Esperarge climene*); Török suhanka (*Kirinia roxelana*).

Hegyvidék: Fehércsíkos szerecsen (*Erebia ligea*); Hegyi özöndék (*Pieris bryoniae*); Hegyi surán (*Colias phicomone*); Hegyi suhanka (*Lasiommata petropolitana*); Nagy apolló (*Parnassius apollo*); Sárgafoltos szerecsen (*Erebia manto*); Változékony szerecsen (*Erebia euryale*).

Havasok: Balkáni szénanimfa (*Coenonympha rhodopensis*); Dák szerecsen (*Erebia neleus*); Deres szerecsen (*Erebia pronoe*); Fekete szerecsen (*Erebia melas*); Havasi csillér (*Boloria pales*); Havasi szerecsen (*Erebia pandrose*); Komor szerecsen (*Erebia pharte*); Német szerecsen (*Erebia epiphron*); Selymes szerecsen (*Erebia gorge*); Svájci pürke (*Pyrgus cacaliae*); Szudéta szerecsen (*Erebia sudetica*).

Kontinentális sztyepvidékek: Kockás pürke (*Muschampia tessellum*); Levantei tarkály (*Melitaea arduinna*); Pusztai pürke (*Muschampia cribrellum*); Sárgaöves pürke (*Pyrgus sidae*).

Nyugati fajok: Hegyi szemdész (*Hipparchia hermione*); Sárga özöndék (*Pieris (napi) flavescens*).

A dalmát-illír régió: Aranyos danaisz (*Danaus chrysippus*); Jáziusz karác (Charaxes jasius); Kleoptára rőtcsáp (*Gonepteryx cleopatra*).

Bennszülött „kisfajok”: Erdélyi boglárka (*Rubrapterus (bavius) hungaricus*); Móc szerecsen (*Erebia (melas) runcensis*); Kárpáti szerecsen (*Erebia (melas) carpathicola*); Szlovák boglárka (*Polyommatus (coridon) slovacus*).